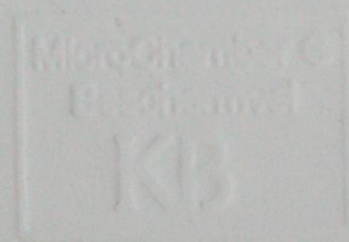

KB

DE GEMEENZAME GEEST,

KLUCHT-SPEL.

Vertoont op de Amſterdamſche
SCHOUWBURG.

TE AMSTERDAM,
By *Jacob Lescailje*, Boekverkooper op den Middel-
dam, naaſt de Viſchmarkt. 1679.

Die dit leezen, of aanschouwen,
Moeten yders rol onthouwen.

AARDIGAARD en' JORIS, zijn
Beyde vryers van KRISTYN,
EMMERENS, Kristynes moeder,
SELY, dochter van haar broeder,
FLIP en TEEUWIS dienen slegts
In dit Klugtje voor twee knegts.

Deeze sprekende Persoonen
In een kamer zich vertoonen,
En 't geschiet by nagt, zoo kort
Als het daar gesproken wort.

DE GEMEENZAME GEEST.

EERSTE TOONEEL.

AARDIGAARD, KRISTYN, EMMERENS, FLIP *in de kist*, TEEUWIS *in de kas*, *vermomt*.

AARDIGAARD.

Ie kist en kas zijn toe, zy kunnenze van binnen sluiten,
En niemant, hoe hart hy trekt, kan die opdoen van buiten.
Wat dunkje lief, is dese toestel na uw zin?

KRISTYN.

O ja, Aardigaard, zoo Joris nu maar komen wil, daar zie ik swarigheit in.

EMMERENS.

Selitje Nicht is na zijn huis, om hem daar toe te bewegen.

KRISTYN.

Hy heeft haar gisteren of eslagen, en was 'er niet toe genegen.
Ik kan de geest niet verdryven, zeid' hy, wat of ik daar zou doen?
Kristyntje wat vertroosten, zei zy, 't is immers geen fatsoen,
Datje niet eens by 'er komt. op 't lest most hy bekennen
Hy was vervaert veur spook.

AARDIGAARD.

Dat weet ik. je zoud hem deur een vuur doen rennen
Met de minste bullebak, zijn bloôheit luid te grof,
Een blaas met boonen hielp hem lest wel van twintig trappen of,
Hy schreeuwde, en riep even eens of men hem vermoorde.
Wy vraagden wat schortje? och! ik meende dat ik de droes after my hoorde,
Zei hy. yder lachte zich hier over schier slap,
Zy lieten hem in 't weezen, en vulden hem voort de kap.

KRISTYN.

Maar moeder, heb jy hem van deze morgen weêr zo veer niet ekregen,
Dat hy jou heeft belooft van avond hier te wezen?

EMMERENS. Wel ter degen.

Hy gaf 'er my de hand op, dat hy zou komen zien hoe jy voer.
Nou de trekmuts veur, en de krankert emaakt, zie zo mijn (moêr.

KRISTYN.

Ja Mamaatje, 't is ommers jou schult, dat wy al dit bohy makẽ,
Op dat hy my van mijn trouwbelofte ontslaat, zo kan ik van (hem vry raken.

AARDIGAARD.

Alle ding zal wel gaan, mijn hartje, wy zullen die lompe vent
Wel haast van de vloer krygen.

EMMERENS. Die zemelknooper, die drent!

Noch kan ik niet vergeten hoe hy hier de gierige hospes zocht te speelen. (midden deur deelen.
Aan dat stuk is te veel, zeid hy, men kan dat noch wel eens
Dat glas is te vol voor Joffrouw, zeid hy, schenkt de helft daar vry weêr uit. (ebruit,
Of ik 't nou zoo vol mogt, zeid' ik, word ik hier van een nar
Eer ik 'er mijn dochter an ten houwelyk heb egeven?
Men moet huydensdaags, zeid' hy, zo wat op de zuynige manier leven.
Elk zijn meug, zeid' ik, was altijd mijn zalige vaartjes woord.
't Moet nochtans zo gaan, zeid hy, als het gaan zel zo 't be-
Neen kynt, zijn voer zou tot jou laken niet passen: (hoord.
Jy bent voor zulken haal-in, en malle kwibus, niet op ewassen.

AARDIGAARD.

Hy 's mal en kwaad van beyds, was hy noch een van twee.

KRISTYN.

En daar by is hy noch zo drommels gierig meê.
Mamaatje, jy hebt al te schrikk'lijk mis ekeken.

AARDIGAARD.

De liefde tot het gelt maakt blindt, en bedekt de gebreken.

KRISTYN.

Wat kan het helpen als men niet heeft aan de man.

Ik zulken kapſtok trouwen! 'k heb 'er te ſchrikkelijken walg (van.

AARDIGAARD.

Ik ga na de kelder, om van daar onder de bedſteê, door 't luik (te ſpoken.

EMMERENS.

Doet zoo, 't word tijd, na dat ik met hem ben verſproken.

TWEEDE TOONEEL.

KRISTYN, EMMERENS.

FLIP *in de kiſt*, TEEUWIS *in de kas*.

KRISTYN.

MAma, ſie jy nou niet wat een wonderlijk verſchil
Dat 'er tuſſchen hem en Joris is?

EMMERENS. Ja 'k. ey lieve ſwijgt daar van ſtil.
Ik beken, doe ik jou an Joris toezey was ik in de boonen,
Maar ik zel my an d'andere kant wat beter na jou zin toonen.

KRISTYN.

Aardigaard had niet gelts genoeg, zey jy, en dat zey ik hem
eens weêr,
Och! dat woord viel hem zo hard, en het deed hem zo zeer,
Dat hy kort daar na uit moeijelikheit hem in d'oorlog ging be-
Naderhant is zijn Petemeuy eſcheyden uit het leven, (geven.
Daar is hy een mooye ſom by verbetert deur een braaf legaat,
Zo dat zijn kapitaal en 't mijne al over een ſlaat.
Hoewel hy zo van jou is geaffronteert, efter kan hy zijn liefde
niet verleggen;
Dat hy dood ebleven is, laat hy over al onder de luy zeggen,
Altoos Joris weet niet beter, en houd die tijding voor waar,
En als wy hem bedrogen hebben, dan zijn wy klaar.

EMMERENS.

't Begin lijkt goet, zo Aardigaard maar na zijn trouwen,
Het wel anſtelt, om 't jouwe en 't zijne wat by malkaâr te (houwen.

KRISTYN.

Hy ſpeelt nou de ſnoeshaan wat, maar hy het men eſworen; zo-
Als hy my heeft, dat hy al dat gezwier zel nalaten. ja (dra
Dat meer is, zijn vaandel overgeven, en zoetjes leven, na mijn
welbehagen.

EMMERENS.

Maar kind, valt het dan aêrs uit, zo moetje my niet komen (klagen.

KRISTYN.

Ey lieve! ſpreekt daar niet van: ik ben immers niet zot, noch (blind.

EMMERENS.

Moet ik niet veur jou zorgen? jy bent mijn eenigſte kind.
Nou 't is my wel, en daar meê genoeg. kunj' er Joris zo maar (uitboenen.

KRISTYN.

Dat hoop ik. 'k wou liever, 'k weet wel wie, voor zijn achter-
kwartier, als hem veur zijn mond, zoenen. (ſchroot.
Hy zeverbekt als hy wat mal praat, en als hy lagt ſchiet hy met
Zou ik zulken Uyl aanſlaan, neen zeker, ik was liever doot.

EMMERENS.

Jy hebt gelijk. nou klim op 't bed, zonder je kleeren uit te
trekken, (dekken.
Ik zel dan na mijn kamer gaan. maar ik moetje eerſt wat toe-
Hier ſtaat pen en ink, en papier gereed, en veur hem en Selitje
Ik hoor de deur opſluiten. (elk een ſtoel.

KRISTYN.

Och! my dunkt dat ik 'er een alteratie van op mijn lijf voel.

DERDE TOONEEL.

JORIS, SELITJE, KRISTYN *op 't bedt*,
FLIP *in de kiſt*, TEEUWIS *in de kas*.

JORIS.

SElitje, Selitje, ik heb my zeker al te veel, om hier te komen, (laten doeken.

SELITJE.

't Was immers zo ezeit: jy moet jou liefſte eens bezoeken,
En zien wat'er ſcheelt. ik merk hier dat jou toekomende vrou
Al na bedt toe is, die mooglijk wel wat ſlapen zou,
Indien de Gemeenzame Geeſt, heur gewezene vryer, die veur
Senef is deurſteken,
Heur wat ruſt wou vergunnen. alle nagt komt hy heur ſpre- (ken.

JORIS.

Maar is het waar, meysje?

SELITJE. Ja, veurzeker is het waar:

Ik ken de Vaandrig, en ik heb zijn geest ezien, zo klaar
Als den dag, of als ik jou zie, zijn weezen zel ik wel onthou-
J O R I S. (wen.
Waren 't ook inbeeldingen?
S E L I T J E. Neen 't.
J O R I S. Al zou 't my rouwen,
'k Zel, nou ik het beloofd heb, daar na wagten. maar 'k hoop het leugens zullen zijn.
S E L I T J E.
Is 't Aardigaards geest niet, zo is 't de drommel in zijn schijn.
't Lijkt hem altijd wonderlik wel.
J O R I S. Komt hy hier ook om geltzaken?
S E L I T J E.
Neen, maar hy wil 't hylik van jou en nicht Kristyntje ofma-
J O R I S. (ken.
Zo hy gelt vorderde, dan scheiden ik 'er van zelfs straks uit.
S E L I T J E.
Hoe praatje zo Joris? hebje 't gelt liever als de bruid?
J O R I S.
Dat's jou evenveel. of zeid hy dat hier of daar iets zou meugen
S E L I T J E. (begraven leggen?
O neen.
J O R I S. Hoe komt hy nu voor den dag?
S E L I T J E. Dat zel ik je zeggen,
Nu dus, dan zo, nu met een pistool, dan met een degen in de
Maar hy doet 'er ons geen kwaad meê. (hand.
J O R I S. Je praat als buiten je verstant,
Je droomt, dunkt me.
S E L I T J E.
Op datje ook zo zelt droomen, daarom benje hier ontboden.
Misschien komt jou de geest van avond noch wel te bruiloft nooden:
Want hy spreekt niet als van trouwen, na ik daar heb op elet.
J O R I S.
Ik zou hem bedanken, Sely, ik hou van geen duivels banket.
Slaapt jou Nicht ook?

SELITJE. 'k Zel 't eens zien. neenze.
JORIS. 'k Moet heur eens anſpreken.
Hoe vaart het, Juffrou Kriſtyna?
KRISTYN. 't Sweet begint my uit te breken,
Als ik een manne ſtem by nagt hoor, zo zeer ben ik vervaart
veur Aardigaards geeſt.

JORIS.

Zeker zeg jy 't ook, ik zou dan ſchier gelooven dat hy 'er het
Ik wil dan liever weêr vertrekken. (eweeſt.
SELITJE. Hout. je moet zien of je hem kunt belezen.

JORIS.

Dat kan ik niet doen.
KRISTYN. Och! wil jy noch pretenderen mijn man te wezen,
En niet een nagt by my opblijven?
JORIS. Was 'er geen gevaar in, ik deê het graag.

KRISTYN.

Ik ly alle nagten van dit ſpook te vreeſſelijken plaag,
Het ſpringt op mijn bedt, vliegt deur de kamer, na de kelder,
Van de zolder deur de vonſters, en zingt ſomtijts eens helder
En luſtig op, maar het behaagt my niet met ál.
Ik vrees dat, zo jy 't niet te vreden ſtelt, ik het met de dood be-

JORIS. (koopen zal.

't Was my leet dat hy altijd dat gewelt hier zou komē maken.
Selitje, jy blijft immers hier? zelje niet meê helpen waken?

SELITJE.

O ja 'k, Joris.
JORIS. Dat 's goet.
SELITJE. Hier leid een huis als een hooyſchuur alle nagt.
Dat heb ik noch giſteren ezien, doen ik hier hield de wagt,
Omtrent middernagt komt het ſpook gemeenlik waren.
En dan komt het hem in die kas, en in die kiſt, openbaren.

JORIS *na de kiſt en kas toegaande.*

Miſſchien zit hy hier nou in.
SELITJE. Zagt, ſta.
JORIS. Je verſchriktme, ik weet niet hoe!
Men zou kunnen bedrogen worden.

SE-

SELITJE *aan de kist en kas trekkende.*

Neen, die kas sluit al te wel, en deze kist is meê digt toe.
De deur is ook wel esloten, je moet moed houwen, en nergens

JORIS. (veur schromen.

Je praat zo. ik heb wel ehoort dat het deur een scheur of sleu-

SELITJE. (telgat kan komen.

Hier van agter de bedtsteê verschijnt het aldermeest.

JORIS.

't Leeft in die kas.

SELITJE. Ik zie 't.

TEEUWIS *gaat in de kas heên en weder over 't Tooneel.*

KRISTYN. Och! daar hoor ik de geest.

VIERDE TOONEEL.

AARDIGAARD, *met het bovenlijf in 't hembt, met pistool en degen,* KRISTIJN *op 't bedt,* JORIS, SELITJE, FLIP *in de kist,* TEEUWIS *in de kas.*

AARDIGAARD.

GEstegen van beneên, met dees pistool en degen,
Kom ik bewandelen d'eertijds betreden wegen,
Alleen om d'eed van trouw, die my deed' mijn Kristijn.
Smart u dit niet mijn lief?

KRISTIJN.

O pijn!

AARDIGAARD. O pijn!

FLIP *uit de kist,* TEEUWIS *uit de kas, effen open zijnde.*

O pijn!

AARDIGAARD.

Verschrik niet, tweede ziel! laat andre voor my vrezen.
Wy zullen noch dees nagt regtschapen vrolik wezen.
Laat toe dat ik u kus. ziet my eens aan.

FLIP *en* TEEUWIS *de hoofden uitstekende.*

Eens aan.

SELITJE.

Dit gezelschap is tot drie vermeert! hoe zel ik dit verstaan?

JORIS.

Ik beef as een Juffers hondje, wat doe ik hier? wat mocht ik
beginnen?

AARDIGAARD.

'k Gaf my in d'oorlog, om dat ik u niet mocht minnen,
Daar my een degen trof, en kogel, die 'k te na
Kwam, flechts uit wanhoop. zo is het, ô ja.

FLIP *en* TEEUWIS *uitkijkende, en hart roepende.*

O ja.

AARDIGAARD.

Dees geeften hier noch van getuig'nis kunnen geven.
De kift en kas, daar fchrift en trouw zijn in gebleven,
Gaan open. daar. zie daar.

FLIP *en* TEEUWIS *de kas en kist opzettende.*

Ziet daar.

JORIS *in een hoek loopende.*

Dit roert zijn ftaart.

AARDIGAARD.

Ik fneuvelde voor u noch met dit zwaart.

FLIP *en* TEEUWIS, *half uit kas en kist, elk een zwaart toonende.*

Dit zwaart.

JORIS.

Waar verberg ik me? fe dreigen elk my met een degen.
Och! was ik in 't gemak, eer ik me... oey! wat ben ik verle-
Hoe kom ik weg? (gen.

AARDIGAARD *tegen Kristijn.*

Om u ik nooit de fchoot ontfchool,
En na de fteek, trof my zulk een piftool.

FLIP *en* TEEUWIS, *toonende mede elk een pistool.*

Piftool.

AARDIG. *tegen Flip en Teeuwis, die daar op uit kist en kas treden.*
Kom uit u fchuilplaats, weeft gemeen met mans en vrouwen.
Mijn lief Kriftyntje, 'k moet u wat gezelfchap houwen,
En ruften op deez' fpond.

KRISTIJN. Help Joris!

AARDIGAARD. Kom eens an.

Jo-

J O R I S.

Och, Kriſtyntje, het ſchijnt dat ik me niet bewegen kan.
Ey zie, mijn handen en beenen die beven en trillen.

S E L I T J E, *zo als Teeuwis na haar toe komt.*

Die duivel, ſchijnt het, zou met my wel heulen willen.
Loop weg jy belzebuik. Wat bruſt me deze drommelſe gek.

T E E U W I S.

Meysje, valt my niet hard, of ik geef je een lap veur je bek.

F L I P, *na Joris toeloopende.*

Kom Joris, willen wy ereis met malkander omſpringen?

J O R I S.

Och neen, blijft van my of, ik heb heel geen luſt tot die dingen.
Kruisje bewaart me.

A A R D I G A A R D *tegen Kriſtijn.*

'k Zal my na het eind' dan ſpoên.

T E E U W I S *tegen Flip.*

Keelt dat gierige varken, dat niemant, dan als het dood is, nut kan doen.

J O R I S.

Och! ik vrees deze duivels zellen my noch afgronteeren.
Ey lieve geeſten gaat van my af, ik zel al toeſtaan watje zult begeeren.

A A R D I G A A R D *tegen Joris.*

't Is om de trouw van mijn beminde lief Kriſtijn,
Dat ik hier dus veur u, noch na mijn dood, verſchijn.
Ik wil dat gy haar zult toelaten my te trouwen.
Kom teikent dit: 'k Beloof, van geen waardy te houwen
De trouw-belofte, en ſta van mijn pretenſie af.

J O R I S *gaat na de tafel toe, daar 't briefje op leyt.*

Kom an, ik doe 't.

A A R D I G A A R D.

Zo niet, ik geef je ſtraks uw ſtraf.

J O R I S *geteykent hebbende.*

Daar onder ſtaat mijn naam, wat kun jy meer begeeren?

A A R D I G A A R D.

Doet hier jou eed ook op.

JORIS.

Dat wil ik jou wel zweeren.
Zo 'k ooit Kristyntje trouw, zo haal my stokebrand.

AARDIGAARD.

Zie toe, beloof je dat?

JORIS. Ja 'k.

AARDIGAARD.

Reikt me dan jou hand.

SELITJE *Joris te rug trekkende.*

Doet het niet, Joris, je zoud je zelven aan hem zengen.

AARDIGAARD.

Steek dan jou vingers op.

JORIS. Zie daar.

AARDIGAARD.

Nu moet je 't ook volbrengen,
Of ik, en dit gespuis, die komen alle nagt
U by.

TEEUWIS.

En sleepen u aêrs meê, met duivels kragt.

JORIS.

Och! spaart die moeite doch.

FLIP. Als jy jou woord zelt houwen.

JORIS.

Ja, zeg ik, ja. wil jy mijn woorden niet vertrouwen?
Ik zel 't doen. laat my gaan, eer ik een stinkert maak.

AARDIGAARD *tegen Flip en Teeuwis.*

Ik neem jou samen tot getuigen van deez' zaak.
G'hebt uitgedient, gaat weêr van waar je bent verrezen.
'k Betrouw jou woord.

JORIS. Ja, wis.

AARDIGAARD.

Vaar wel, mijn uitgelezen.

AARDIGAARD *agter de bedtsteê.*
FLIP *in de kist*, TEEUWIS *in de kas.*

VYF-

VYFDE TOONEEL.

JORIS, KRISTYN *op 't bedt*, SELITJE.

JORIS.

KOm laat my uit den huis, Sely, ik ben te schrikkelijk vervaart:
Mijn leven zel ik niet meer komen daar het spookt of waart.

SELITJE.

't Was een zeer Gemeenzame Geest, dat zweer ik by mijn zolen.
Nigtje, doen hy jou zoende, voelde jy doe geen gloeyende (kolen?
Hy was al vry heet, dogtme.

JORIS *aan de deur trekkende.*

Doet de deur open, Sely, houd men hier niet tegen mijn dank.

KRISTYN.

't Ruikt hier zo misselijk Nigt.

SELITJE. De duivels scheyen altijd met stank.

KRISTYN.

Neen, 't ruikt of 't gegeten nooddruft was, dat wel een slechte (lugt,, is.

SELITJE.

Mogelijk dat 'er by Joris wat uitgeborsten, of evlugt,, is.

JORIS.

Seldrement laat men uit.

SELITJE. Jy bent ook een verbruide haastige kwant.
Dankje me niet voor de waarschouwing, datje jou hand niet hebt ebrandt?

JORIS.

Ik heb mijn leven van duivels met handen nooit hooren lezen.
Nou Sely, wilje mijn uitlaten of niet? hoe pikken zelt hier (wezen?

SELITJE.

Nou kan ik juist de sleutel vande deur niet vinden, wat ik zoek.

KRISTYN *tegen Selitje.*

Laat hem gaan Nicht.

SELITJE.

Ik zel 't doen: 't liep anders onder uit zijn broek.

JORIS.

Ik zou wel gelooven dat 'er ſchelmery onder dit werk is verborgen.
De duivel haal. . . .

SELITJE. Zagt.

ZESTE TOONEEL.

EMMERENS, KRISTYN *op't bedt*, JORIS, SELITJE.
FLIP *en* TEEUWIS *als voren*.

EMMERENS.

WEl wat geroep is hier, dus vroeg in de morgen?

JORIS.

Och Juffrou Emmerens! ik ben zo ſchrikkelijk verbaaſt,
Ik heb de geeſt van Aardigaard ezien.

EMMERENS.

Ey Joris, je raaſt.
Aardigaard is niet dood, ik heb giſtren avond noch een brief elezen, (hier zelfs al wezen,
Die van hem eſchreven is, en van deze morgen vroeg zel hy
Zo hem onderwegen geen ongeval verhindert.

JORIS. Ja, ja.
Je foptme.

EMMERENS.

Hoor, daar wort geklopt, doet op, Selitje.

KRISTYN.

Mama.
Is 't waar? och! kwam hy daar, wat zou ik my verblijden.

SELITJE.

Boôn brood! boôn broot, Nicht zet nou al je druk ter zijden:
Daar is Aardigaard zelfs, 't was zijn geeſt niet, ik heb hem by zijn hand evat,
Zo dat ik niet hoefde te twijflen, doen ik voelde dat ik hem (hadt.

EMMERENS.

Laat hy dan binnen komen, om hem voor ons te vertoonen.

ZE-

ZEVENDE TOONEEL.

AARDIGAARD, KRISTYN, EMMERENS, JORIS, SELITJE.
FLIP *en* TEEUWIS *als voren.*

AARDIGAARD.

GOê morgen vrienden. wilt mijn vryigheid verschoonen,
Dat ikje zo vroeg wakker maak, by nagt, en maneschijn.
't Is my maar alleen te doen om t'aanschouwen mijn lief Kri-
stijn.
Met verlof, dat ik haar, en zy my, de welkoomstkus mach
geven.

KRISTIJN *van 't bedt hem tegenloopende.*

Welkom, mijn Engel!
AARDIGAARD. 'k Dankje, mijn hartje!
KRISTIJN. Hoe staat het leven?

AARDIGAARD.

Tot uw dienst, mijn waarde. maar wat doet Joris hier?
Gaat hier, als ik uit ben, een vreemde pot te vier?
Altemaal dus vroeg op? is jou wat over ekomen?

SELITJE.

Heer Aardigaard, wy hebben hier een spook, of jy 't zelfs
waart, vernomen,
Zo straks.

JORIS.

Ja, ik zie nou wel 't was een levende geest.

AARDIGAARD.

Gelijk je ziet, mijn vriend, ik ben het zelfs geweest:
Het diende maar om jou dit briefje te doen onderschrijven.
Kristyntje is nou veur my, en zy zel mijn eigen blijven.

JORIS.

Jy hebt bedrieglik met my ehandelt, daarom weet ik daar niet
(van.

AARDIGAARD.

Ik wel. 'k heb'er getuigen by, daar ik me meê verweeren kan.
Kom uit de kist en kas, vertoonje niet meer als kwâ geesten.

AGT-

AGTSTE TOONEEL.

FLIP *en* TEEUWIS *haar momkleeren in de kist en kas latende.*

JORIS, AARDIGAARD, KRISTIJN, EMMERENS, SELITJE.

JORIS.

DEze kaerels, zie ik, schoeyen niet op duivels leesten.
Hoe Teeuwis ben jy 't?

TEEUWIS.

Ja ik, Joris. mijn vrindt,
Ik râ jou dat jy 't nou niet te loochenen begint,
Datje straks zwoert, 't welk was nooit na Juffer Kristyntje om te kijken.

FLIP.

Zie wat jy doet, wy zullen by eeden de waarheit doen blijken.

JORIS.

Jy hebt gelijk. ik kan 't ook niet ontkennen, met een goed gemoedt.
Dies wensch ik, Aardigaard en Kristyntje, in d'egt, geluk en voorspoet.

AARDIGAARD *en* KRISTIJN.

Wy dankenje.

JORIS.

Een vrouw tegen haar zin te trouwen, zou my ook heel niet behagen.
Laat my nou gaan, eer 't later word, en mijn volk ontmoet, 't begint al sterk te dagen.

EMMERENS.

Selitje doet de deur veur open. gemorgen Joris.

JORIS.

Goede morgen al t'zaam.

AARDIGAARD.

't Bedrog valt voor ons uit, gewenscht en aangenaam.

UIT.